УДК 378.091.12:78-051
DOI https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-2-38

Ден СІЮЄ,
orcid.org/0009-0007-2036-5882
аспірантка кафедри музичного мистецтва і хореографії
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
(Одеса, Україна) ashihmina_n-81@ukr.net

ДЕЯКІ МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-СУБ'ЄКТНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ВИКОНАВСЬКО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті висвітлено деякі методичні аспекти формування професійно-суб'єктної позиції майбутніх магістрів музичного мистецтва в процесі виконавсько-інструментальної підготовки. Мета полягає у визначенні ймовірних ефективних методів формування професійно-суб'єктної позиції майбутніх магістрів музичного мистецтва в процесі виконавсько-інструментальної підготовки. Професійно-суб'єктну позицію авторкою визначено як індивідуальну інтегральну характеристику особистості студентів, що сприяє розвитку системи ціннісних пріоритетів їх особистісного та професійного самоусвідомлення і саморозвитку в процесі виконавсько-інструментальної діяльності, що проявляється в проєктуванні індивідуальних стратегій реалізації професійного цілепокладання.

Наголошено, що структура цього феномена складається з таких компонентів: мотиваційно-ціннісного, когнітивно-аналітичного, рефлексивно-смислового та проєктувально-діяльнісного. Мотиваційно-ціннісний компонент визначає систему внутрішніх орієнтирів майбутніх магістрів музичного мистецтва, що сприяє формуванню їхніх професійних прагнень. Формування цього компонента можливе через використання методів цілеутворення, планування, проєктування індивідуальних стратегій професійного розвитку та вправ на самоусвідомлення.

Когнітивно-аналітичний компонент сприяє глибшому осмисленню структури музичних творів, усвідомленню технічних аспектів виконання та пошуку індивідуального виконавського стилю. Зроблено припущення, що для цього ефективним буде використання методу музичної реконструкції, що дозволить студентам здійснювати самостійний критичний аналіз музичних творів та створювати власні інтерпретації.

Формуванню рефлексивно-смислового компонента сприятиме використання методу ретроспективної рефлексії, що передбачає ведення музичного щоденника, в якому студенти зможуть аналізувати свої досягнення, визначити труднощі та оцінити емоційні переживання під час виконання, що допоможе коригувати професійну самосвідомість і сприятиме особистісному зростанню.

Авторка вважає, що проєктуально-діяльнісний компонент формується завдяки використанню методу професійно-творчого ідентитету, що передбачає допомогу студентам у розробці індивідуальних стратегій розвитку як професіоналів. Це включає в себе створення творчих проєктів, участь у концертах та інших виконавських заходах, що дозволить розвинути здатність до самостійної діяльності та творчого самовираження.

Ключові слова: *професійно-суб'єктна позиція, майбутні магістри музичного мистецтва, структурні компоненти професійно-суб'єктної позиції, виконавсько-інструментальна підготовка, методи формування професійно-суб'єктної позиції.*

Deng XIYUE,
orcid.org/0009-0007-2036-5882
Graduate student at the Department of Musical Art and Choreography
State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"
(Odesa, Ukraine) ashihmina_n-81@ukr.net

SOME METHODICAL ASPECTS OF FORMING THE PROFESSIONAL AND SUBJECTIVE POSITION OF FUTURE MASTERS OF MUSICAL ARTS IN THE PROCESS OF PERFORMANCE AND INSTRUMENTAL TRAINING

The article outlines some methodical aspects of forming the professional and subjective position of future masters of musical arts in the process of performance and instrumental training. The aim is to determine the likely effective methods for forming the professional-subject position of future Masters of Musical Arts in the process of performance-instrumental training. The professional and subjective position is defined by the author as an individual integral characteristic of the personality that contributes to the development of a system of value priorities for personal and professional self-

awareness and self-development in the process of performance and instrumental activity, manifested in the design of individual strategies for implementing professional goal-setting.

It is emphasized that the structure of this phenomenon consists of the following components: motivational and value, cognitive and analytical, reflective and semantic, and project and activity. The motivational and value component defines the system of internal orientations of future masters of musical arts, which contributes to the formation of their professional aspirations. The formation of this component is possible through the application of methods such as goal-setting, planning, designing individual strategies for professional development, and self-awareness exercises.

The cognitive and analytical component contributes to a deeper understanding of the structure of musical works, the realization of technical aspects of performance, and the search for an individual performance style. It is suggested that the method of musical reconstruction is an effective tool for this purpose, allowing students to conduct independent critical analysis of musical works and create their own interpretations.

The formation of the reflective and semantic component is supported by the use of the method of retrospective reflection, which involves keeping a music journal in which students analyze their achievements, identify difficulties, and evaluate their emotional experiences during performances. This helps adjust their professional self-awareness and contributes to personal growth.

The author believes that the project and activity component is formed through the use of the method of professional and creative identity, which helps students develop individual strategies for their professional development. This includes creating creative projects, participating in concerts and other performance events, which allows for the development of independence and creative self-expression.

Key words: *the professional and subjective position, future masters of musical art, the structural components of the professional and subjective position, performance and instrumental training, methods of forming the professional and subjective position.*

Постановка проблеми. Глобалізація та трансформаційні процеси, що охоплюють усі сфери суспільного життя, стають актуальними і для вищої освіти. Як в Україні, так і в Китаї, ці зміни вимагають від освітніх закладів адаптації та вдосконалення напрямів підготовки майбутніх фахівців, зокрема в таких специфічних сферах, як музичне мистецтво.

У Концепції розвитку педагогічної освіти зазначено, що існує «дисбаланс між суспільним запитом на висококваліфікованих педагогічних працівників, перспективами розвитку суспільства, глобальними технологічними змінами та існуючою системою педагогічної освіти, а також рівнем готовності/ спроможності сучасних педагогічних працівників до сприйняття та реалізації освітніх реформ» (Концепція розвитку педагогічної освіти, 2018). Тому підготовка майбутніх магістрів музичного мистецтва повинна відповідати новим стандартам та реаліям сучасного світу, де інтегруються традиції та новітні досягнення. Враховуючи ці виклики, мистецька освіта поступово стає гнучкою та адаптивною, сприяючи розвитку професійно-суб'єктної позиції студентів і забезпечуючи їх підготовку до роботи в умовах міжнародної конкуренції, де важливими стають не лише фахові знання, а й здатність до креативного мислення, інтеркультурної комунікації, самостійної професійної діяльності та реалізації особистісного потенціалу.

Отже, в сучасних умовах освітня система потребує постійного оновлення та адаптації до нових реалій, і визначення методичних основ формування професійно-суб'єктної позиції майбутніх магістрів музичного мистецтва є одним з найважливіших завдань. Це дозволить не лише підвищити рівень професійної підготовки, але й сприятиме розвитку особистісної самосвідомості студентів, здатності до творчого самовираження та адаптації до стрімко змінюваного соціокультурного середовища. Методичні основи, на основі яких будується виконавсько-інструментальна підготовка, повинні відображати потреби сучасного ринку праці, інноваційні педагогічні підходи та сприяти формуванню конкурентоспроможних, творчих і професійно орієнтованих фахівців.

Аналіз досліджень. Вивчення проблеми формування професійно-суб'єктної позиції майбутніх магістрів музичного мистецтва дозволяє констатувати існування вагомого внеску, зробленого вченими в розробку теоретичних і практичних аспектів цього питання.

У дослідженні С. Білозерської та С. Мащак (Білозерська, Мащак, 2018) зазначено, що суб'єктна позиція студента є важливою складовою професійної самосвідомості, яка є основою для ефективної самореалізації в професійній діяльності. Автори акцентують увагу на тому, що формування суб'єктної позиції повинно відбуватися через розвиток особистісних характеристик студента, зокрема через формування здатності до самостійного критичного мислення, саморефлексії та творчої активності. Ці чинники є важливими не лише для загального розвитку особистості, а й для професійної підготовки майбутнього фахівця.

В. Вишківська, А. Черепинська, О. Іллішова, О. Войчун (Вишківська та ін., 2022) також приділяють значну увагу становленню суб'єктної пози-

ції студента, але їх фокус спрямований на ціннісно-зорієнтовану професійну компетентність. Учені підкреслюють, що для формування повноцінної професійної компетентності важливою є внутрішня мотивація студента до професійного зростання та самовдосконалення. Авторки наголошують, що на цьому етапі важливим є розвиток таких компонентів, як: ціннісні орієнтації студента, здатність до самостійної роботи, відкритість до нових ідей і готовність до змін.

Суб'єктність, на думку дослідниць, як педагогічний феномен, є цілісною аксіологічною характеристикою особистості. Вона проявляється у продуктивній професійній діяльності та в ціннісно-смисловій самоорганізації поведінки. Розвинута суб'єктність дозволяє студентам ефективно організовувати свою роботу, ухвалювати обґрунтовані рішення та здійснювати якісні особистісні зміни в освітньому середовищі.

Деякі організаційно-методичні засади формування суб'єктної позиції майбутніх учителів та викладачів мистецьких дисциплін були в центрі уваги сучасних українських педагогів. Ці засади включають розробку теоретичних підходів і практичних рекомендацій для підготовки студентів, що забезпечують ефективний розвиток їхньої професійної та особистісної самосвідомості. У своїх працях Т. Дорошенко, А. Зайцева та інші вчені висвітлюють ключові аспекти організації цього процесу.

Зокрема, Т. Дорошенко (Дорошенко, 2020) вивчає суб'єктно-особистісний підхід як теоретичну основу для ефективної фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Автор розглядає суб'єктність «як пріоритетний напрям підготовки вчителя, що стосується забезпечення автономності студента, його самостійності та ініціативності в освітньому процесі, отримання права реалізувати внутрішні передумови само становлення» (Дорошенко, 2016: 88), а також підкреслює важливість формування у студентів активної суб'єктної позиції, що є необхідною умовою для їхньої професійної самореалізації. Цей підхід орієнтує на розвиток таких характеристик, як ініціативність, самостійність і здатність до рефлексії, що дозволяє майбутнім учителям музичного мистецтва активно впливати на освітній процес і творчо його реалізовувати.

А. Зайцева розглядає утвердження суб'єктності та зв'язок особистості з її глибинною сутністю через культуру. Вчена акцентує увагу на тому, що «освіта, як невід'ємна складова і форма трансляції культури, має забезпечувати формування творчої, конкурентоспроможної, екзистенційно-вільної і одночасно відповідальної особистості майбутнього фахівця» (Зайцева, 2017: 5). У цьому контексті культура стає не лише інструментом професійної підготовки, а й джерелом глибоких моральних та естетичних цінностей, які сприяють формуванню суб'єктної позиції майбутніх музикантів, учителів і викладачів мистецьких дисциплін. Підготовка таких майбутніх професіоналів повинна забезпечити гармонійний розвиток особистості, здатної до творчої самореалізації та відповідального ставлення до професійної діяльності.

Більшість дослідників наголошують на важливості індивідуалізації художньо-освітнього процесу, що створює умови для самовираження та розвитку творчих здібностей студентів. Такий підхід, на їхню думку, є ключовим не тільки для формування професійних навичок, але й для глибокого усвідомлення ними своєї ролі як суб'єктів в професійній діяльності. Це стає особливо важливим у контексті виконавсько-інструментальної підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва, зокрема, у процесі якої формується їхня професійно-суб'єктна позиція.

Основний результат виконавсько-інструментальної підготовки полягає в досягненні високого рівня виконавської майстерності, яку визначають «як здатність досконало володіти інтонаційно-технічними засобами, що дозволяють максимально виразити зміст музичного твору. Ця майстерність досягає рівня естетики емоційно-художнього мислення» (Давидов, 2012: 7). Проте для того, щоб студент став справжнім професіоналом, здатним до творчої інтерпретації, йому необхідно не лише оволодіти технічними навичками, але й сформувати свою особисту суб'єктну позицію, яка дасть змогу виразити себе через виконання.

Хоча питання виконавсько-інструментальної підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва вже давно привертає увагу науковців, сучасні зміни в мистецькій освіті вимагають оновлення методичних основ виконавсько-інструментальної підготовки, орієнтуючи їх на розвиток творчої інтерпретації та глибокого розуміння музичного твору. Тому важливо не лише зберігати високі стандарти традиційної виконавської майстерності, але й постійно оновлювати методи і підходи, що сприяють розвитку музиканта як повноцінного творчого суб'єкта-професіонала.

Мета статті полягає у визначенні ймовірних ефективних методів формування професійно-суб'єктної позиції майбутніх магістрів музичного мистецтва в процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо, що професійно-суб'єктною позицією майбутніх магістрів музичного мистецтва є «індивідуальна інтегральна характеристика особистості, яка зумовлює визначення системи ціннісних пріоритетів особистісного та професійного самоусвідомлення й саморозвитку в процесі виконавсько-інструментальної діяльності, що проявляється в проєктуванні індивідуальних стратегій реалізації професійного цілепокладання» (Ашихміна, Ден Сіює, 2023: 8). Структура даної позиції складається з таких компонентів: мотиваційно-ціннісного, когнітивно-аналітичного, рефлексивно-смислового та проєктуально-діяльнісного. Схарактеризуємо ці складові, щоб у подальшому визначити методичні основи їх формування.

Мотиваційно-ціннісний компонент характеризує систему внутрішніх орієнтирів особистості, які сприяють формуванню професійних прагнень і цінностей. Цей компонент визначає рівень мотивації до самовдосконалення та досягнення високих результатів у професійній діяльності, а також формується через усвідомлення студентом значущості його ролі в художньо-освітньому процесі.

Когнітивно-аналітичний компонент віддзеркалює здатність студента до аналітичного осмислення музичних творів, технічних аспектів виконання та вибору інтерпретацій. Він визначає рівень розвитку інтелектуальної складової виконавської діяльності, сприяючи глибшому розумінню музичних творів і створенню індивідуального художнього підходу до виконання.

Рефлексивно-смисловий компонент віддзеркалює здатність студента до саморефлексії та осмислення власного виконавського процесу. Цей компонент характеризує рівень самооцінки та здатність до конструктивного аналізу своїх досягнень і недоліків, що сприяє постійному самовдосконаленню та коригуванню технічних і художніх аспектів виконання.

Проєктуально-діяльнісний компонент визначає здатність студента до розробки та реалізації індивідуальних стратегій професійної діяльності, що включає планування концертних програм, участь у творчих проєктах та інших виконавських заходах. Він характеризує готовність студента до практичного застосування набутого досвіду, організації своєї виконавської діяльності в реальних умовах професійного середовища.

Формування мотиваційно-ціннісного компонента пов'язане з усталеністю в майбутніх магістрів музичного мистецтва чітких уявлень про їхні особисті та професійні цілі. Цьому сприятиме використання *методів цілеутворення* та *планування*, що допоможе студентам у визначенні короткострокових та довгострокових цілей на шляху до досягнення виконавської майстерності. За допомогою планування кожного етапу навчання майбутніх магістрів можна залучити до усвідомлення етапів свого індивідуального розвитку та оцінити їх значущість у процесі підготовки до здійснення майбутньої професійної діяльності.

Студентів можна залучити до *проєктування індивідуальних стратегій професійного розвитку* через створення власних унікальних творчих планів, в яких віддзеркалюється стратегія вдосконалення технічних навичок, навичок якісного звуковидобування, слухового контролю тощо, розширення репертуару.

Для формування внутрішньої мотивації важливо використовувати *вправи на самоусвідомлення*, які допоможуть студентам у визначенні професійних цінностей, пріоритетів та реального ставлення до професії. Ці вправи включають аналіз професійних стандартів, а також ставлення до музичного мистецтва як до засобу самовираження та культурної цінності. Наприклад, обговорення особистих цінностей у контексті музичного мистецтва або рефлексія щодо значущості музичних творів у житті студентів тощо.

Формування когнітивно-аналітичного компонента професійно-суб'єктної позиції майбутніх магістрів музичного мистецтва потребує використання методів, що сприяють розвитку здатності до глибокого аналізу, критичного мислення та творчого осмислення музичних творів. Для цього важливо залучати студентів до активної аналітичної діяльності, що дозволить не тільки вдосконалити технічні навички, глибше зрозуміти емоційно-художній зміст музики, а й сприятиме розвитку ключових аспектів їх особистісної та професійної самосвідомості.

Для розвитку аналітичних навичок студентів можна використовувати метод *музичної деконструкції*, що передбачає розбір музичних творів на складові елементи, такі як мелодія, гармонія, ритм, динаміка, форма тощо. Цей метод сприяє формуванню професійно-суб'єктної позиції через розвиток здатності майбутніх магістрів музичного мистецтва до критичного та осмисленого ставлення до музики. Деконструюючи твір, студент вчиться не лише відтворювати його, але й розуміти глибину структури та значення кожного елементу. Це дозволяє розвинути інтерпретаційну самостійність, коли майбутній магістр виступає не лише як виконавець, але й як суб'єкт, що свідомо та активно взаємодіє з музичним матеріалом. Власне усвідомлення структури і змісту твору

сприяє активному залученню студента до майбутньої професійної діяльності.

Формуванню рефлексивно-смислового компонента сприятиме використання *методу ретроспективної рефлексії.* Студентам можна запропонувати вести музичний щоденник, у якому вони записуватимуть свої враження від кожного виконання чи репетиції, аналізуватимуть свої досягнення та труднощі, рефлексуватимуть щодо своїх емоційних переживань під час виконання. Цей метод допоможе майбутнім магістрам музичного мистецтва розвивати самосвідомість, з'ясовувати свої сильні і слабкі сторони, визначати можливості для подальшого професійного розвитку.

Метод професійно-творчого ідентитету може стати ефективним інструментом для формування проєктувально-діяльнісного компонента професійно-суб'єктної позиції майбутніх магістрів музичного мистецтва, оскільки він сприятиме розвитку самостійності, ініціативи та творчої активності студентів у процесі виконавсько-інструментальної підготовки. Цей метод активно допомагатиме у формуванні власного стилю виконання, а також реалізації творчих проєктів, які відображають особисті переконання та художні ідеї студентів.

Для того, щоб магістри музичного мистецтва стали суб'єктами змін у професійній діяльності, важливо на заняттях з виконавсько-інструментальної підготовки створити умови для розвитку адаптивності та гнучкості через різноманітні *практичні творчі завдання* та *рефлексивні вправи*.

Висновки. Отже, професійно-суб'єктна позиція майбутніх магістрів музичного мистецтва є індивідуальною інтегральною характеристикою особистості, яка зумовлює визначення системи ціннісних пріоритетів особистісного та професійного самоусвідомлення й саморозвитку в процесі виконавсько-інструментальної діяльності, що проявляється в проєктуванні індивідуальних стратегій реалізації професійного цілепокладання. Структура досліджуваного феномена містить такі компоненти: *мотиваційно-ціннісний, когнітивно-аналітичний, рефлексивно-смисловий і проєктувально-діяльнісний.*

Мотиваційно-ціннісний компонент віддзеркалює внутрішні професійні орієнтири майбутніх магістрів музичного мистецтва і може бути сформований за допомогою *методів цілеутворення* та *планування, проєктування індивідуальних стратегій професійного розвитку,* а також *вправ* ***на*** *самоусвідомлення.* Ці методи та вправи допомагатимуть студентам визначити свої професійні цілі у процесі виконавсько-інструментальної діяльності, сприятимуть розвитку мотивації до самовдосконалення та досягнення високих результатів, а також сприятимуть усвідомленню значущості їхньої ролі в художньо-освітньому процесі.

Можливість формування когнітивно-аналітичного компоненту вбачається у використанні методу *музичної реконструкції*, що залучить майбутніх магістрів музичного мистецтва до глибшого осмислення структури музичних творів, розуміння проблемних моментів виконання, створення власних інтерпретацій і пошуку індивідуально-професійного виконавського стилю.

Формуванню рефлексивно-смислового компоненту сприятиме використання методу *ретроспективної рефлексії*, що допомагатиме студентам в адекватному оцінюванні своїх виконавсько-інструментальних досягнень і труднощів, а також у коригуванні вектору розвитку професійної самосвідомості.

Зроблено припущення, що проєктуально-діяльнісний компонент може формуватися за допомогою *методу професійно-творчого ідентитету* через залучення майбутніх магістрів музичного мистецтва до розробки індивідуальних стратегії професійного та виконавсько-інструментального розвитку.

Перспективною темою подальшої розробки даної проблеми є висвітлення результатів експериментального впровадження методів формування професійно-суб'єктної позиції майбутніх магістрів музичного мистецтва в освітній процес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ашихміна Н. В., Ден Сіює. Професійно-суб'єктна позиція майбутніх магістрів музичного мистецтва: сутність поняття. *Південноукраїнські мистецькі студії.* 2023. № 2. С. 5–8. https://doi.org/10.24195/artstudies.2023-2.1

2. Білозерська С., Мащак С. Становлення суб'єктної позиції студента як умова формування та розвитку професійної самосвідомості. *Науковий вісник МНУ імені В.О.Сухомлинського : Психологічні науки.* 2018. №1 (19). С. 17–23.

3. Вишківська В., Черепинська А., Іллішова О., Войчун О. Становлення суб'єктної позиції студента як необхідна умова формування ціннісно зорієнтованої професійної компетентності. *Молодь і ринок.* 2022. №1 (199). С. 95–100.

4. Давидов М. Музично-виконавська майстерність. *Виконавська майстерність музикантів-інструменталістів : зб. мат. Всеук. наук. конф. «Виконавська майстерність музикантів-інструменталістів: історія, теорія та методи формування»* (Київ, 18–20 квітня 2012). Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2012. С. 36–38.

5. Дорошенко Т. Суб'єктно-особистісний підхід як теоретична основа забезпечення ефективності підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки.* 2016. № 3. С. 85–89.

6. Зайцева А. Художньо-комунікативна культура майбутнього вчителя музичного мистецтва : теорія, методологія, методичні аспекти. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 255 с.

7. Концепція розвитку педагогічної освіти. 2018. Режим доступу: https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti

REFERENCES

1. Ashykhmina, N. V., & Den, Siiuie. (2023). Profesiino-subiektna pozytsiia maibutnikh mahistriv muzychnoho mystetstva: sutnist poniattia. [Professional-subject position of future musical art master's degree students: essence of the concept] *Pivdennoukrainski mystetski studii – South Ukrainian Art Studios, 2*. 5–8. [in Ukrainian].

2. Bilozerska, S., & Mashchak, S. (2018). Stanovlennia subiektnoi pozytsii studenta yak umova formuvannia ta rozvytku profesiinoi samosvidomosti. [The establishment of a student's subjective position as a condition for the formation and development of professional self-awareness] *Naukovyi visnyk MNU imeni V. O. Sukhomlynskoho : Psykholohichni nauky – Scientific Bulletin of V. O. Sukhomlynsky Mykolaiv National University: Psychological Sciences, № 1* (19). 17–23. [in Ukrainian].

3. Vyshkivska, V., Cherepynska, A., Illishova, O., & Voichun, O. (2022). Stanovlennia subiektnoi pozytsii studenta yak neobkhidna umova formuvannia tsinnisno zoriientovanoi profesiinoi kompetentnosti [The development of the student's subjective position as a necessary condition for the formation of value-oriented professional competence] *Molod i rynok – Youth and the market, 1*(199). 95–100. [in Ukrainian].

4. Davydov, M. (2012). Muzychno-vykonavska maisternist [Musical and performing skill]. Vykonavska maisternist muzykantiv-instrumentalistiv : zb. mat. Vseuk. nauk. konf. «Vykonavska maisternist muzykantiv-instrumentalistiv: istoriia, teoriia ta metody formuvannia» (Kyiv, 18–20 kvitnia 2012) – Performance skills of instrumental musicians: collection. mate. University of of science conf. «Performing skill of instrumental musicians: history, theory and methods of formation» (Kyiv, April 18–20, 2012). Kyiv : Vyd. tsentr KNUKiM, 2012, 36–38. [in Ukrainian].

5. Doroshenko, T. (2016). Subiektno-osobystisnyi pidkhid yak teoretychna osnova zabezpechennia efektyvnosti pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva. [The subject and personality approach as a theoretical basis for ensuring the effectiveness of training future music teachers] *Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia. Seriia: Psykholoho-pedahohichni nauky – Scientific Notes of Mykola Gogol National University. Series: Psychological and Pedagogical Sciences, 3.* 85–89. [in Ukrainian].

6. Zaitseva, A. (2017). Khudozhno-komunikatyvna kultura maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva : teoriia, metodolohiia, metodychni aspekty : monohrafiia [Artistic and communicative culture of the future music teacher: theory, methodology, and methodological aspects : monograph]. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova. 255 p. [in Ukrainian].

7. Kontseptsiia rozvytku pedahohichnoi osvity, (2018). The Concept of the Development of Pedagogical Education. https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti. [in Ukrainian].